

Кунтубаева А.А.

БАЯЛЫ ИСАКЕЕВДИН КЫРГЫЗ СОВЕТ ӨКМӨТҮНҮН КАЛЫПТАНУУ
МЕЗГИЛИНДЕГИ ИШМЕРДҮҮЛҮГҮ (1920-1933-жылдар)

Кунтубаева А.А.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БАЯЛЫ ИСАКЕЕВА В ПЕРИОД СТАНОВЛЕНИЯ КЫРГЫЗСКОГО
СОВЕТСКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА (1920-1933-е годы)

А. Kuntubaeva

ACTIVITY BAYALY ISAKEEV DURING THE FORMATION OF THE
KYRGYZ SOVIET GOVERNMENT (1920-1933)

УДК: 93/94(575.2)

Макалада 1920-1930-жылдары кыргыз советтик мамлекетинин түзүүнүн башатында турган инсандардын бири – кыргыз элинин чыгаан уулу Исакеев Баялы Диканбаевичтин (1897–1937) 1920–1933-жж. аралыгындагы партиялык ишмердүүлүгү каралат. Б.Исакеев – Кыргызстандын тарыхында А. Сыдыков, Ж. Абдрахманов, И. Арабаев, И. Айдарбеков, А. Орозбеков ж.б. чыгаан инсандардын катарында турат. Ал 1920-жылы советтик партиялык ишмердүүлүккө карай жолун эң төмөнкү тепкичтерден баштап, 1933-жылы Кыргыз АССРинин Эл Комиссарлар Советинин төрагасы кызматына чейин көтөрүлүп, жаш кыргыз мамлекетинин бардык тармактарында жүргүзүлгөн кеңири масштабдагы экономикалык жана маданий өзгөрүүлөргө өз салымын кошкон. Мамлекеттик иштин бардык этаптарында, Б.Исакеевдин ишмердүүлүгү ага тапшырылган маселелерди аткаруунун эффективдүү жолдорун издөөгө багытталат. Макалада архивдик материалдардын негизинде Б.Исакеевдин советтик партиялык кызматкер катарында калыптанышы анализденип, 1933-жылдын 27-сентябрында Кыргыз АССР Эл Комиссарлар Советинин председатели болуп бекитилишине чейинки мезгилдеги ар түрдүү партиялык кызматтардагы ишмердүүлүгүнө баа берилген.

Негизги сөздөр: советтик мамлекет, Коммунисттик партия, партиялык ишмер, мамлекеттүүлүк, үгүттөө, партиялык конференция, Эл Комиссарлар Совети, коллективдештирүү.

В статье рассматривается партийная деятельность выдающегося сына кыргызского народа, стоявшего у истоков создания кыргызского советского государства – Исакеева Баялы Диканбаевича (1897–1937) в период 1920-1933 годы. В истории Кыргызстана имя Б.Исакеева стоит в одном ряду с выдающимися личностями А.Сыдыковым, Ж.Абдрахмановым, И.Арабаевым, И.Айдарбековым, А.Орозбековым, К.Тыныстановым и другими. Свой путь к партийной и государственной деятельности он начал с низов в 1920-е годы, и поднялся до поста председателя Совета Народных Комиссаров Кыргызской АССР в 1933 году, и внес значительный вклад в широко-масштабные экономические и культурные преобразования во всех сферах жизни молодой республики. На всех этапах государственной работы деятельность Б.Исакеева была направлена на поиск эффективных путей решения возложенных на него задач. В статье на основе архивных материалов проанализировано становление Б.Исакеева как советского партийного работника, дана всесторонняя оценка его деятельности на различных партийных должностях до его назначения председателем Совета Народных Комиссаров Кыргызской АССР в 1933 г.

Ключевые слова: советское государство, Коммунистическая партия, партийный деятель, государственность, агитация, партийная конференция, Совнарком, коллективизация.

The article examines the party activity of the outstanding son of the Kyrgyz people, who stood at the origins of the creation of the Kyrgyz Soviet state – Isakeev Bayaly Dikanbaevich (1897-1937) in the period 1920-1933. In the history of Kyrgyzstan, the name of B. Isakeev is on a par with the outstanding personalities of A.Sydykov, J.Abrakhmanov, I.Araabae, I.Aidarbekov, A.Orozbekov, K.Tynystanov and others. He began his path to party and state activity from the grassroots in the 1920s, and rose to the position of Chairman of the Council of People's Commissars of the Kyrgyz ASSR in 1933 and made a significant contribution to large-scale economic and cultural transformations in all spheres of life of the young republic. At all stages of government work, B. Isakeev's activities were aimed at finding effective ways to solve the tasks assigned to him. The article analyzes the formation of B. Isakeev as a Soviet party worker on the basis of archival materials, gives a comprehensive assessment of his activities in various party positions before his appointment as chairman of the Council of People's Commissars of the Kyrgyz ASSR in 1933.

Key words: soviet state, Communist party, party worker, state-building, agitation, party conference, Soviet of Peoples Commissars, collectivization.

Кыргызстанда эң алгачкы партиялык уюмдар Совет бийлигин орнотуу жана аны бекемдөө мезгилинде пайда боло башташат. Жаңы Советтик бийлиги улуттук мамлекеттерде «жергиликтештирүү» деп аталган ички саясатты жүргүзөт, анын негизги аспектилеринин бири – бийлик структураларына жергиликтүү улуттарды тартуу улуттук суроону да чечүүгө мүмкүнчүлүк бермек. Америкалык окумуштуу Т.Мартиндин айтуусу боюнча: «Большевиктердин стратегиясы акыры болбой койбогон деколонизация процессин көзөмөлгө алуу жана мурунку Россия империясынын территориялык бүтүндүлүгүн сактап калуу болгон. Бул үчүн Советтик мамлекет чоң улуттук республикаларды түздү. Жаңы улуттук элита даярдыктан өтүп, жаңы түзүлгөн территориялардагы башкаруу, билим берүү, өнөр жай ишканаларындагы жетектөөчү кызматтарга дайындалган» [1, 12-б.]. Мындай жол менен партиялык жана советтик мекемелерге иштөөгө кат-сабаты жоюлган жергиликтүү калктын алдыңкы катмары, 1916-жылы Кытайга качып, кайрадан Мекенине кайтып келгендер, кедей-

кембагалдар, жалданып иштеген жумушчулар, тылда иштегендер, «мобилизацияланып» келген аскерлер тартылып, Коммунисттик партиянын идеяларын активдүү пропагандаисттери болушат.

Алгачкы кыргыз совет мамлекетинин көрүнүктүү саясий жана мамлекеттик ишмери Баялы Дикамбаевич Исакеевдин (1897-1938) советтик партиялык системадагы ишмердүүлүгү 1920-жылдын башында жогоруда айтылып кеткен ички саясаттын жүрүшүндө ишке ашат. Жеке менчиктеги ат-почта станциясы мамлекеттин карамагына өткөндөн кийин, Нарындын почта бөлүмүнүн станция башчысы болуп бекирилген Б.Исакеев 1920-жылдын башында РКП(б)нын катарына кирүү үчүн арыз жазып, 1920-жылдын 10-майында анын анык мүчөсү болот. РКП(б)нын катарына кирүү анын советтик партиялык органдарда иштөөсүнө жол ачып, анын тагдырындагы маанилүү окуялардын бири болуп, аталган мезгилден баштап Б.Исакеевдин советтик партиялык органдардагы натыйжалуу ишмердиги башталат.

1920-жылдын ноябрь айында Нарын угорисполкому Б.Исакеевди Учекин волостунун исполкомунун катчысы кылып бекитет. Б.Исакеев 1921-жылдын октябрь айынан 1922-жылдын февраль айына чейин жогоруда аталган волосттун элдик сотунун катчысы болуп иштейт.

1922-жылдын февраль айында өткөн Уезддик партиялык конференцияда Б.Исакеев Нарын угоркомунун агитациялык-пропагандалоо бөлүмүнүн башчылыгына сунушталып, ал кызматта 1924-жылдын январь айына чейин иштейт. Нарын угоркомунун катчысы Нежинскийдин 1923-жылдын 3-апрелинде берген мүнөздөмөсү боюнча, Б.Исакеев – «уюштуруучу, административдик жана чечендик жөндөмдөргө ээ болгон, демилгечи, саясий туруктуу, энергиялуу жетекчи» [2], бирок, «атайын марксисттик даярдыгы жок жана марксизмдин суроолорун начар билип, ажырата алат, бирок өз алдынча билим жогорулатуу ыкмаларына ээ» [3], - деп белгилеп кетет.

Бирок, Б.Исакеев да өзүнүн билиминин жетишсиздигин жана билим деңгээлин жогорулатуунун зарылчылдыгын сезип, 1923-жылдын май айынан август айына чейин Ташкент шаарындагы ОАКУ (САКУ) агитатор жана пропаганда кызматкерлеринин курсунда окуп, билимин жогорулатат.

Жогоруда аталган курстун программасы өз мезгилиндеги угуучулардын анча жогору эмес жалпы билим деңгээлине эсептелген. Программа өз ичине революциялык жумушчу кыймылдын кыска тарыхы боюнча лекцияларды, уюштуруучулук-партиялык иш боюнча практикалык окутууну: жыйналыш, митингдерди даярдоо жана өткөрүү, протоколду толтуруу, маданий-агартуу иш-чараларды уюштуруу, революциялык ырларды үйрөнүү ж.б. камтыган.

Б.Исакеевдин уезддик масштабдагы иштөө тажрыйбасын, агитпропкызматкерлердин курсунда билимин жогорулатканын эске алуу менен, Туркестан Коммунисттик партиясынын (КПТ) Жети-Суу обкомунун Аткаруу бюросу 1923-жылдын 10-октябрда өткөн отурумунда пландык которууну карап, агитпропбөлүмдүн башчысы Б.Исакеевди Нарындан Лепсинск уездине которууну токтом кылат. Лепсинск уездинде Б.Исакеев 1923-жылдын ноябрь айынан 1924-жылдын май айына чейин иштеп, бирок, жубайы Калиянын ооруп калышы жана өзүнүн ден соолугунун начарлагандыгына байланыштуу, 1924-жылдын 15-майында КПТ Лепсинск укомунун Аткаруу бюросуна жана КПТ обкомуна дарылануу үчүн бир айлык эргүү берүүнү сурап жана климатты алмаштыруу максатында областтын башка уездине которууну өтүнүп арыз жазып, «антпесе, оору олуттуу мүнөзгө ээ болуп кетип, менден партиялык багыттагы иште каалаган жыйынтыкты күтүүгө болбой калат» [4], - деп белгилеп, 1924-жылдын 14-майындагы №546 ооругандыгы тууралуу справканы тиркейт [5].

Лепсинск уезддик комитеттин катчысы Антонов Б.Исакеевге төмөндөгүдөй мүнөздөмө берет: «Лепсинск уездинде 1923-жылдын 23-ноябрь айынан берки мөөнөттө жолдош Исакеев өзүн тырышчаак жана так аткаруучу кызматкер катары көрсөтө алды, учурда ээлеп турган агитпроп бөлүмүнүн башчысынын кызмат ордуна ылайык келет. Атайын марксисттик билими жок, агитпроптун башчыларынын мектебин аяктаган, жетишерлик деңгээлде саясий өнүккөн, бирок, орус тилин начар билет, орусча чала сабаттуу. Партиялык туруктуу, большевизмден олук-солук жана четтөөсү байкалган эмес, уюштуруучулук жана административдик жөндөмдүүлүккө ээ, жана агитатордук даярдоо менен, толугу менен жана ар дайым өзүнүн каталарын моюнуна алат, кийинчерээк аларды эске ала алат, жетиштүү деңгээлде партиялык тартиптүү, жеке кызыкчылыгына байланышкан кастык күрөштөрдө жана группировкаларда байкалган эмес, жолдош катарында жакшы» [6].

Партиялык-уюштуруу иштерин активдештирүүдө агитация жана пропаганда отделдердин (агитпроп) ролу чоң болгон. Бул отделдер угорком жана партиянын обкомдорунун сунушу боюнча «бир айлык», «жумалык», «бир күндүк» деп аталган иш-чараларды жүргүзүп турушкан. Бул кампаниялардын жүрүшүндө атайын митинг-чогулуштар өткөрүлүп, агитаторлор калк арасында Совет бийлиги, партиянын саясаты, ВКП(б) Программасынын максаттары жана маселелери ж.б. жөнүндө түшүндүрүү иштерин жүргүзүшүп, саясий темада рефераттарды окуп беришип, көпчүлүккө таанымал болгон лекторлордун, көркөм коллективдердин катышуусу менен партиялык клубдарда маданий-массалык кечелерди өткө-

рүшкөн. Агитпропотдел аялдар жана жаштардын арасында иш жүргүзүүгө чоң маани берген. Мындай кампаниялар партиялык иштин элдин кеңири катмары менен байланышты жандандыруунун стимулу болгон. Бул иш-чаранын жүрүшүндө партиянын катары жаңы мүчөлөр менен толуктанып турушкан.

1924-жылдын 13-декабрында Нарын угоркомунун Аткаруу бюросу Б.Исакеевди агитпроптун башчысы кылып бекитет, ушул эле жылдын 22-декабрында угоркомдун Пленуму аны уюштуруу бөлүмүнүн башчысы (заворгот) кылып дайындайт. 1925-жылдын 7-январында Б.Исакеевди Каракол округкомдун (окрпартбюро) карамагына кызматка жиберүү тууралуу телеграмма келет, ушул мөөнөттөн баштап ал Каракол округкомунун агитпропунун башчысынын кызматында, кийинчирээк, эки уездинин бир округка бириктирилишинен кийин партиянын Каракол-Нарын округкомунда иштейт.

Б.Исакеев Аткаруу бюросунун мүчөсү катарында Каракол-Нарын округкомунун коомдук-саясий жашоосуна активдүү катышат. 1925-жылдын февраль-март айларында Нарын волостунун жооптуу кызматкерлеринин ортосундагы конфликттин жагдай-шарттарын изилдейт, айылдардын советтештирүүсүнүн жүрүшү менен таанышат, жер-суу конфликттерин териштирет. Каракол-Нарын округкомунун Пленумунда Б.Исакеев айыл-кыштактардагы кооперация жөнүндө доклад жасайт. I округдук партиялык конференцияда чыгып сүйлөп жатып, кыргыз тилинде басылма органын негиздөө жөнүндө суроо чечилгенин белгилеп айтып кетет. Каракол-Нарын округунун РКП(б)нын Округдук комитетинин уюштуруу бөлүмүнүн башчысы жана катчысы (Аты-жөнү жазылбай, коюлган колдору гана бар – Авт. эскертүүсү) 1925-жылдын 13-августунда Б.Исакеевдин ишине төмөндөгүдөй баа беришет: «Жолдош Исакеев округдун агитпроп ишинин жетекчиси катарында иштеп жатып, эң көп демилгелерди көтөрүп чыгып, өзүнүн ишин билген кызматкер катары көрсөтө алды. Иштөө мезгилинде жол. Исакеевдин кызматкер кадрларды тандоосунун, иш боюнча кызматташтыкты орнотуунун жана аларды жетектөөсүнүн натыйжасында Агитпроптун иши жакшырды. Өзүнүн негизги кызматындагы иши көп болгондугуна карабастан, жол. Исакеев партиялык ячейкалык иштерге активдүү катышкан, алар докладдарда, кыргыз кызматкерлерге саясий билим берүү (политграмота) кружокторун жетектөөдө көрсөтүлөт. Партиялык иште максатка ылайык пайдаланган. Өзүнүн кругозору, жөндөмдүүлүгү жана иштеги практикалык көнүгүүсү менен Б.Исакеев мындан да жоопкерчиликтүү иште пайдаланышы мүмкүн» [7].

Баялы Исакеев активдүү жана толук кандуу ишмердүүлүгү үчүн өзүнүн билимдеринин жетишсиз-

дигин сезе билип, өзүнүн билимдерин жогорулатуу боюнча окууга жиберүүсү жөнүндөгү суроону көп коет. 1925-жылдын январь айында Кара-Кыргыз автономиялык областы боюнча лекторлор жана агитаторлорду эсепке алуу анкетасын толтуруп жатып, кыргыз тилинде докладдарды жасай ала тургандыгын, «орусча сабак бере аларын, бирок, жетишерлик деңгээлде эмес» [8] деп белгилеп кетет. 1925-жылдын 29-июлунда Б.Исакеев Киробкомго, агитпропко, жол. Оликовго окууга жөнөтүүсү тууралуу төмөндөгүдөй кат жазат: «Сизге белгилүү болгондой, мен төмөнкү билимдүүмүн, саясий жактан жетишерлик өнүккөн эмесмин, ошондуктан мага даярдык зарыл болуп жатат. Мен көбүрөөк даярдыкка ээ болгондо, партия менин ишимен көп натыйжаларды ала алат» [9]. Б.Исакеев 1925-жылдын сентябрь айында Москвага, 1925-1926-жылдагы чакырылыштагы ВКП(б) БК алдындагы уездик партиялык кызматкерлеринин бир жылдык курсуна жөнөтүлөт. Курсту аяктаганда ал төмөндөгүдөй мүнөздөмө алат: «Курсту өтүү мезгилинде партиялык-советтик иштин мурунку тажрыйбасын жана теориялык негиздерин системалаштырды. Өнүгүүсүндө жана билиминде бир топ өстү. Саясий кырдаал жана партиялык курулуштун суроолорун түшүнө билет. Өзүн партиянын оор-басырыктуу жана тартиптүү мүчөсү катарында көрсөтө алды. Өнүгүүсү жана жөндөмдүүлүктөрү жетиштүү. Курстун сабактарын өздөштүрдү. Партиялык ишке сунуштала алат» [10].

1926-жылдын 31-июлунда ВКП(б)нын округдук комитетинин Аткаруу бюросу Б.Исакеевди округкомдун агитпропунун башчысы кылып кооптациялоо жөнүндө чечим кабыл алат. Ушул эле жылдын 11-июлунда ал Аткаруу бюросунун мүчөсүнө жана округдук комитеттин секретариатынын составына кандидат болуп кооптацияланат. 1927-жылдын 11-февралындагы Пленумдун отурумунда Б.Исакеев канткомдун Аткаруу бюросунун мүчөсү болуп шайланып, канткомдун жумушчу үчилтигине жооптуу катчы Т.Айтматов жана уюштуруу бөлүмүнүн башчысы Субботин менен биргеликте кирет.

Агитациялык-пропагандалык бөлүм партиялык жана советтик органдардын саясатын жүргүзүп, биринчи кезекте партияны тейлеген. Кантондук комитеттин агитпроп бөлүмү жер жерлерге райондоштуруунун, жерге жайгаштыруу иштердин маанисин, жер партиясынын ишмердүүлүгүн түшүндүргөн каттарды, циркулярларды жөнөтүп турган, ал документтердин көбүнө Б.Исакеев кол койгон.

1927-жылдын март айында өткөн III областтык партиялык конференция калктын арасында идеялык-саясий жана агартуу иштерин күчөтүү маселесин коет. Анын чечимдерин ишке аткаруу үчүн 1927-жылдын 12-мартында Киробкомдун Аткаруу комите-

тинин токтому менен Б.Исаев кыргыз тилиндеги республикалык «Эркин-Тоо» газетинин жооптуу редактору болуп бекитилет. Бул мезгилде республикада бир нече гана басма сөз басылмалары бар болуп, ВКП(б)нын Киробкому Б.Исаевге газетанын редакторунун жооптуу кызмат ордун, б.а. республиканын масштабындагы алдыңкы пропагандист жана агитатордун кызмат ордун ишенип берген болот. Республикалык газетанын башкы редактору болуп кыска мөөнөттөө Б.Исаевдин иштөөсү, анын жогорку маданий деңгээлдеги инсан экендигин жана Коммунисттик партиянын саясатына жана идеологиясына чын дили менен берилген адам экендигин билдирет.

1927-жылдын күз айларында Б.Исаев партиянын Киробкомуна иштөөгө которулуп, ушул жылдын 21-ноябрындагы Кыргыз областтык комитеттин жана ВКП(б) Кир.ОКК (Киргизская Областная Контрольная Комиссия ВКП(б)) бириккен пленумунда Киробкомдун Аткаруу бюросунун жана секретариатынын составына шайланып, агитпроп бөлүмдүн башчысы болуп бекитилет. 1927-жылдын 4-декабрында ВКП(б)нын Киробкомунун Аткаруу бюросунда Агитпропбөлүмдүн коллегиясынын составы бекитилип, анын составына Исаев, Мишин, Белкин, Рахматулин, Темирбеков, Мильников ж.б. киришет.

Агитпроп бөлүмү кыргыздардын маданий деңгээлин көтөрүүнү, сабатсыздыкты жоюу, кедей-кембагалдарды активдүү ишке тартуу ж.б. иштерин жүргүзгөн. 1929-жылдын январь айында өткөн областтык V партиялык конференцияда Б.Исаев төмөндөгүдөй деп белгилеп кетет: «... кезектеги маселебиз – эмгекчилердин кеңири массаларынын маданий деңгээлин көтөрүү. Биз кедей-кембагалдардын сабатсыздыгын жойгон учурда гана аларды активдүү ишке тарта алабыз» [11].

1929-жылы айыл чарбасынын массалык коллективизацияга өтүүсү башталып, алдыңкы планга айылды көтөрүү жана коллективдештирүүнү жүргүзүү маселеси чыгат. 1929-жылдын февраль айында Б.Исаев Кыргыз АССРинин жер иштетүү боюнча Элдик комиссары болуп бекитилип, бул компанияны түздөн-түз уюштуруу ага жүктөлөт. Бул кызматка бекитилүүдө анын дыйкандык келип чыгуусу, жер-жерлердеги жашоону жакшы билүүсү, агитпропто иштегенде өсүп-өнүгүүсү, эл менен тил табыша алуусу эсепке алынат.

1929-жылдын 7-ноябрында «Правда» газетасы коллективдештирүүнүн «теориялык» негиздөөчүсү болуп калган И.Сталиндин «Год великого перелома: К XII годовщине Октября» [12] аттуу макаласын жарыялайт. 1930-жылдын 5-январында ВКП(б)нын БК «Коллективдештирүүнүн темптери жана мамлекеттин колхоздук курулушка жардамынын чендери жөнүндө» деген токтомду кабыл алат.

Кыргызстан коллективдештирүү негизинен 1932-1933-ж.ж. аяктай турган райондордун үчүнчү группасына кирет. Бирок, 1930-жылдын март айында айыл чарбасында жүргүзүлгөн коллективдештирүүдөгү аша чаап кетүүлөр, б.а. административдик жана зомбулук чаралардын басымдуулук кылышы өлкөнүн жогорку партиялык жетекчилигине да анык көрүнүп калды. 1930-жылдын 2-мартында «Правда» газетасына И.Сталиндин «Головокружение от успехов» деген макаласы басылып чыгып, анда колхоздук курулуштагы келтирилген катаалар үчүн күнөө жергиликтүү кызматкерлерге коюлат. 1930-жылдын 14-мартында ВКП(б) БК «Колхоздук кыймылдагы кыйшаюулар менен күрөшүү жөнүндө» [13] аттуу токтом кабыл алып, республика боюнча кадрлык орун которуулар башталып, Б.Исаев ВКП(б)нын Киробкомунун экинчи катчы кызматына которулат.

Жаңы кызматта Б.Исаев идеялык-саясий жана маданий мүнөздөгү маселелер менен катар, экономика жана элдик чарбаны өнүктүрүү суроолору боюнча иштерди да аткара баштайт. Айыл чарба тармагында дыйкан чарбаларын коллективдештирүү улантылып, ВКП(б) Киробкомунун бюросу 1931-жылдын 22-июлунда мал чарбачылык колхоздордо малдарды коомдоштуруу жөнүндө Токтом кабыл алат. Токтом боюнча 1932-жылдын 1-январына карата республика боюнча малды коомдоштуруу орто эсеп менен 50% кем болбошу көрсөтүлөт. Толук коллективдештирүүнүн 6 району бекитилет [14]. Массалык коллективдештирүү көчмөн жана жарым көчмөн чарбалардын отурукташтырууга пландык өтүүсү менен коштолот. 1931-жылдын 27-мартында ВКП(б) Киробкомунун бюросу көчмөн чарбалардын отурукташуусу жөнүндө токтом кабыл алып, Эл Комиссарлар Советине (СНК) Кыргыз АССРинин Эл Комиссарлар Советинин алдында көчмөн чарбаларын отурукташуу боюнча комитет түзүүсү тапшырылат [15]. Москва тарабынан Кыргызстанда коллективдештирүүнү өткөрүүнүн, көчмөн чарбалардын отурукташуусундагы, малды коомдоштуруудагы табылган аша чабуулар жана ордуна чыкпай калуулары катуу административдик чараларды кабыл алуу менен аяктайт. 1933-жылдын август айында ВКП(б) БК кыргыз партиялык уюмдун ишинде кетирген көптөгөн каталарын таап чыгып, анын ишин канаттандыраарлык эмес деп эсептейт. Келтирилген катаалар үчүн персоналдык жоопкерчилик ВКП(б)нын Киробкомунун биринчи секретары А.О.Шахрайга жана Кыргыз АССР Эл Комиссарлар Советинин председатели Ж.Абдрахмановго коюлуп, алар ээлеген кызматынан бошотулушат.

Кыргыз АССРинин Борбордук Аткаруу Комитетинин 1933-жылдын 27-сентябрындагы Токтому менен 36 жаштагы Баялы Исаев Кыргыз АССР Эл

Комиссарлар Советинин председатели болуп бекитилет [16]. Бул мезгилден баштап, 1937-жылга чейин Б.Исакеев жаш кыргыз советтик мамлекетин жетектей баштайт. Ал 1937-жылдын сентябрь айында «улутчул-эки жүздүү» деген жалган жалаа боюнча партиядан чыгарылып, көп өтпөй камалып, 1938-жылдын ноябрь айында атылып кетет.

Баялы Дикамбаевич Исакеев көп жылдарга созулган ишмердүүлүгүнүн жүрүшүндө, советтик партиялык командага туш болуп, андан баалуу тажрыйбаларды алып, өзүн көрсөтүүгө жана сынап көрүүгө мүмкүнчүлүк берген тарыхый окуяларга катышып, көрүнүктүү партиялык жана мамлекеттик ишмер боло алган.

Илимий макалабызда архивдик материалдарды изилдөө аркылуу Б.Д.Исакеевдин саясий ишмердүүлүгүнүн алгачкы этабын, анын партиялык жана мамлекеттик ишмер катарында калыптануу процессин аныктай алдык.

Адабияттар:

1. Мартин Т. Империя «положительной деятельности». Национализм и национализм в СССР. 1923-1939. - Москва: Российская политическая энциклопедия. Фонд «Президентский центр Б.Н.Ельцина», 2011. Б.12.
2. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.10, Оп. 15, Ед. хр. 1133, Б.26 арт.
3. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.10, Оп. 15, Ед. хр. 1133, Б.26 арт.
4. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.10, Оп. 15, Ед. хр. 1133, Б.30.
5. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.10, Оп. 15, Ед. хр. 1133, Б.37.
6. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.10, Оп. 15, Ед. хр. 1133, Б.36.
7. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.10, Оп. 15, Ед. хр. 1133, Б.38.
8. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.10, Оп. 15, Ед. хр. 1133, Б.38.
9. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.16, Оп. 1, Ед. хр. 88, Б.39.
10. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.10, Оп. 15, Ед. хр. 1133, Б.41.
11. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.10, Оп. 1, Ед. хр. 189, Б.32.
12. Сталин И. Год великого перелома: К XII годовщине Октября [Текст] // «Правда» газетасы, №259 3 ноябрь 1929-ж.
13. Постановление Политбюро ЦК ВКП(б) «О борьбе с искривлениями партлинии в колхозном движении». Из приложения к протоколу заседания Политбюро №120. П.76 от 15 марта 1930г. [Эл. ресурс]. - Режим доступа: <http://istmat.info/node/45316>. Кайрылуу датасы: 19.10.2021.
14. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Оп. 15, Ед. хр. 307. Б.150.
15. Кыргыз Республикасынын Борбордук мамлекеттик коомдук-саясий документтер архиви, Ф.10, Оп.1, Ед. хр.306, Б.672.
16. «Советская Киргизия» газетасы [Текст] // 30 сентябрь 1933-ж.
17. Кунтубаева А.А. Баялы Исакеев – жертва политических репрессий 1937-1938 годов. Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2019. №. 9. С. 138-142.
18. Кунтубаева А.А., Карыева А.К. Доклад Баялы Исакеева «Киргизское восстание 1916 года» – ценный исторический источник. Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. 2019. №. 11. С. 171-176.